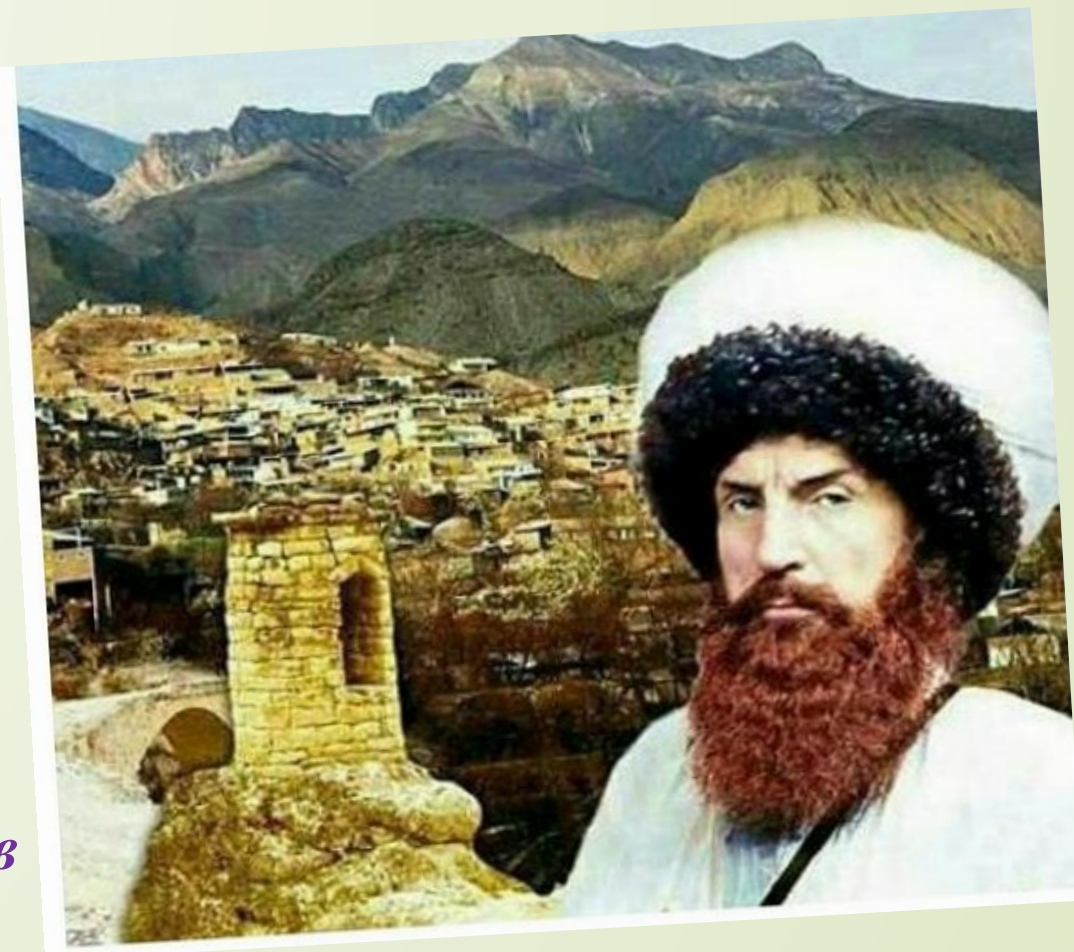

Авар калам.

2 класс.

Имам Шамил.

*Выполнила учитель начальных классов
МКОУ «Чиркатинская СОШ»
Шихмирзаева Рахима Ибрагимовна.*

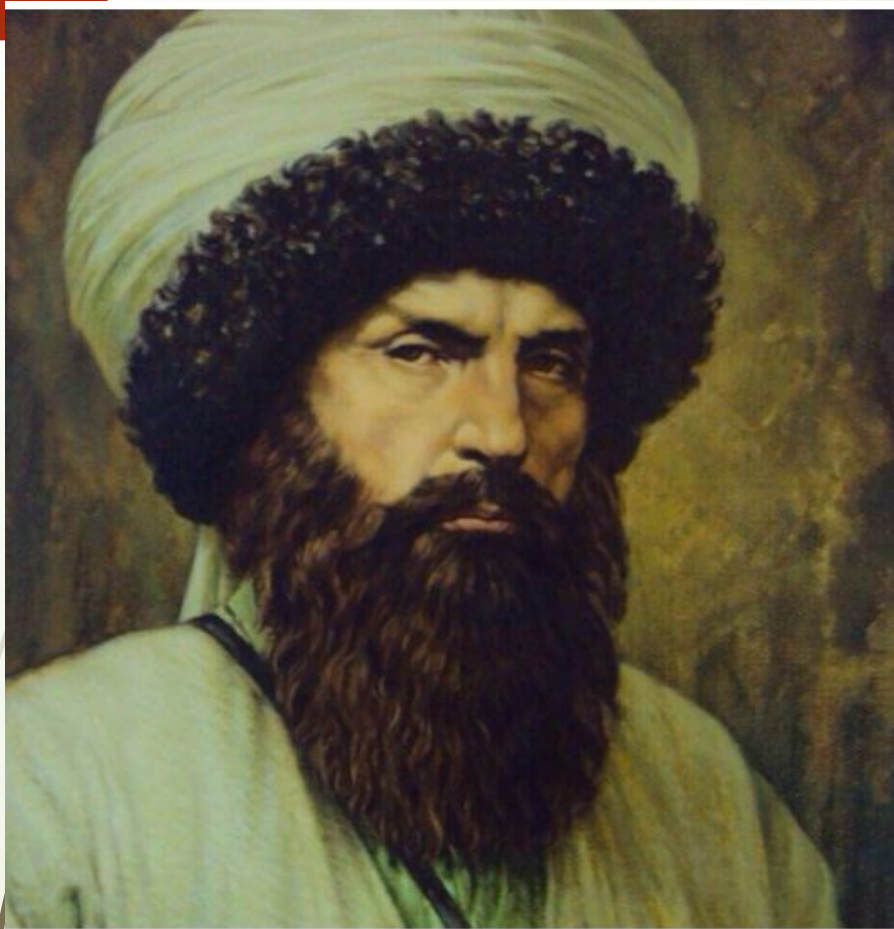

Дарсил мурад. Имам Шамилил
г1умруялъулгун лъай –хъвай гъабизе, ц1алараб
асаралъул маг1на жидецаго босизе(ай аслияб
пикружидерго раг1абаздалъун загъир гъабизе),
асаралъул герой, гъесул сипат –сурат, гъес
гъабураб иш, загъир гъарурал пикраби
бихъизабизе, Шамилил ишазе, г1амал-
хасияталъе къимат къезе, героясдехун ва гъес
г1ахъаллъи гъабулеб лъугъа- бахъиналдехун
авторасул ялъуни жидер бугеб бербалагъи
загъир гъабизе, Шамилил сипат –сурат
цебеч1езабулел раг1аби ратизе, суалазул
кумекалдалъун тексталъул х1асил тартибалда
бицине, Ват1аналдехун, багъадурзабаздехун
рокъи бижизабизе.

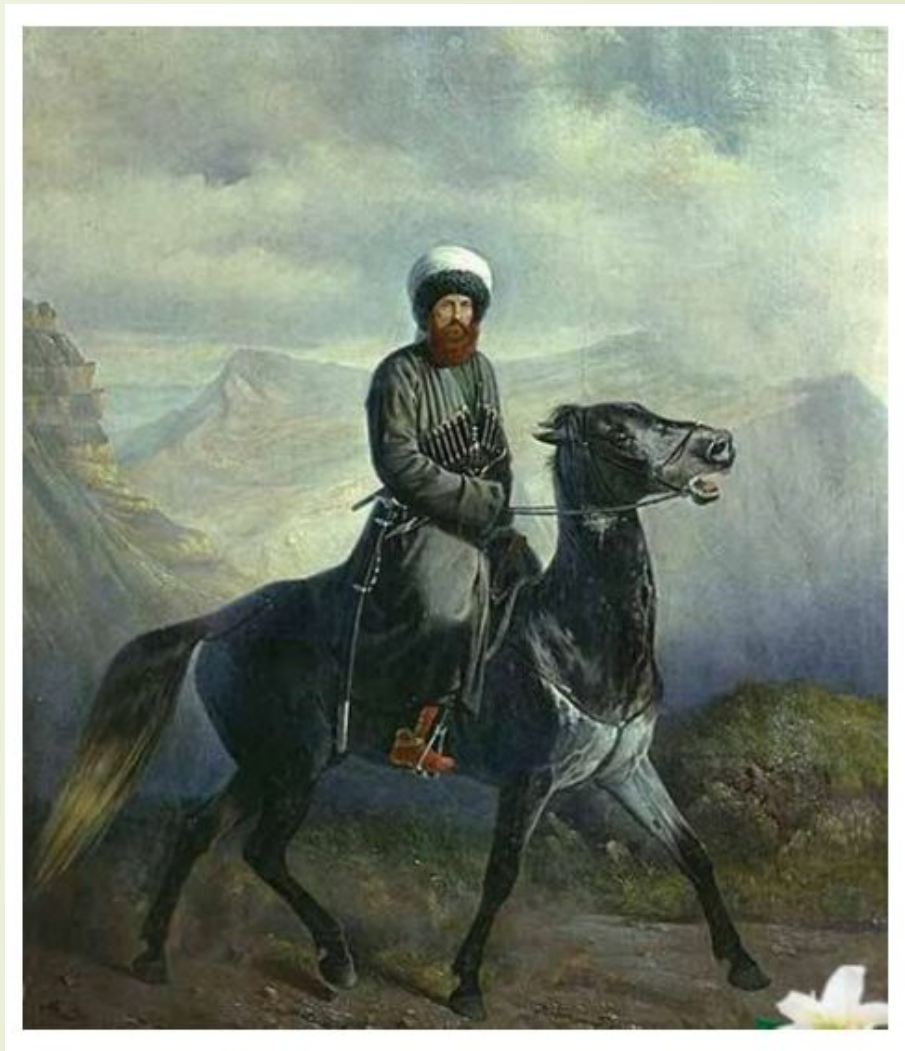
Дагъистан
Ватаналъул гъотлол гъитинаб
гларкъел,
Гаммаб хъизамалъул
мустахикъав вас
Дир миxъал урхъарав къалул
багъадур,
Къибилго урхъарав чодул рекларав.

**Шамиль гъавуна 26
июналда (7июлалда)
1797 сональ ,
бусурбабазул
календаралда рекъон
мух1аррам моц1алъул
т1оцебесеб къоялъ
Генуб росуль узденчи
Денгасул Мух1амадил
хъизамалда.**

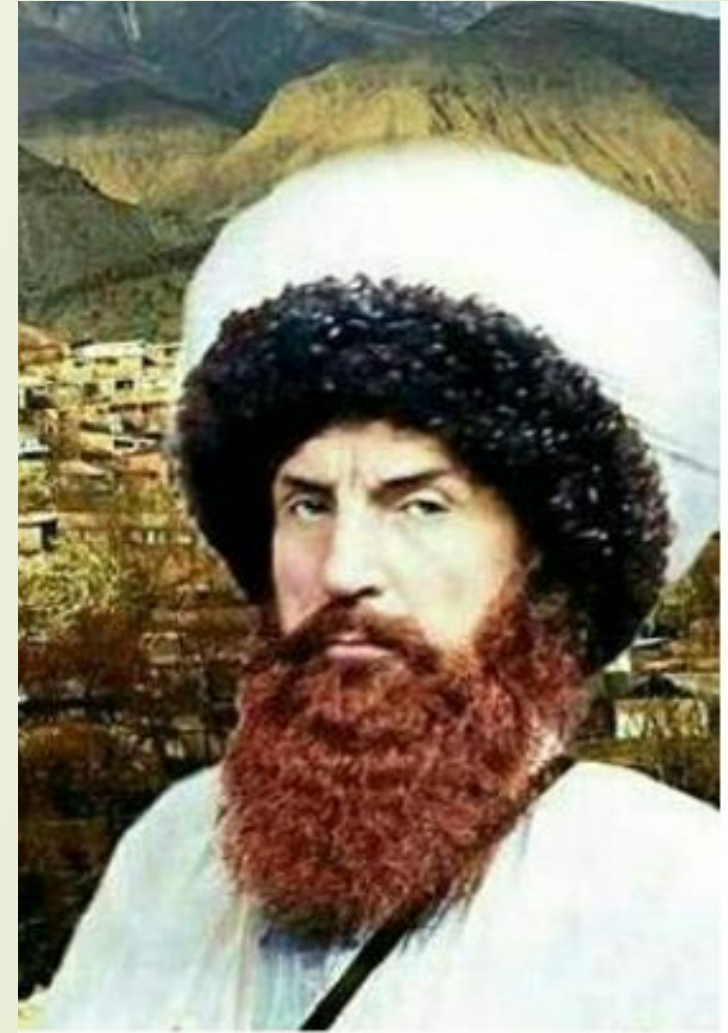
Гъесул эбел Бахумеседо йиклана
бегзабазул тухумалъул чи
Пирбудагъил яс. Шамилил кIудияв
инсуда цар буклана ГIали. ТIоцебе
Шамилида цар ГIалиян лъун
букIун буго. ГъитIинаб мехаль гъев
вукIун вуго цIакъ хIалакъав,
гIемер унтулев чи. МагIарулал
божулаан, цар хисани, лъимер
унтиялъ теялда. Гъединлъидал
ГIалида цар Шамилан хисун буго.
Гъебги букIун буго эбелалъул
вацасул цар.

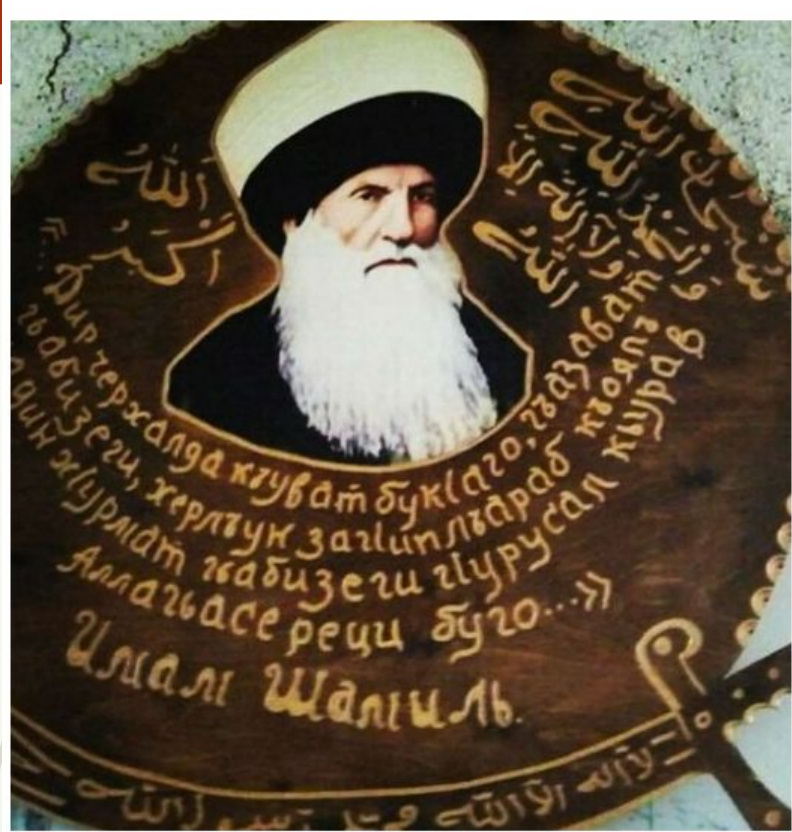
Гъит1инав Шамиль дагъ-дагъккун
сахлъун, лъик1 лъугъун вуго.
К1удияв г1ейгун, гъесул лъугъун
вуго ц1акъ чорхолъ вит1арав,
къуват бугев, тирияв, лебалав
г1олилав. Доб заманалда лъимал
ругъун гъарулел рук1ун руго г1ужда
реч1ч1изе, рекеризе, к1анц1изе,
гугаризе. Шамилие ц1акъ бокъулеб
бук1ун буго гъедианал къецазулъ
г1ахъаллъи гъабизе. Хвалчад ва
хонжрод вахъинеги гъесул гъунар
бук1ун буго.

**Ціализеги Шамиль кІудияв
пагьму-гьунар бугев вас вукІун
вуго. Шамилил тІоцевесев учитель
вукІун вуго генуса Гьази –
МухІамад. Хадув гьев ціалулев
вукІун вуго Унсоколо, гьесул
учитель вукІун вуго
Казикумухалдаса Джамалудин. 20
сон балелде гьес лъазабуна
грамматика, логика, риторика,
гІараб мацІ, философия ва
лъазаруна законал.**

Чиркъатла Реццакъ къварилъухъ
тлобитлараб данделъиялда Генуса
Шамилилги, Колоса Сурхайилги,
Игъалиса Саглитилги имамлъун тезе суал
лъунила. Гъебго данделъиялда суал
бачлун букланила Киванадаса
Габдуладибир, яги Глашилтаса
Габдула, яги Данухъа Имангали
имамлъун тезеги. Глашилтаса
гладамазул биценалда рекъон Шамилица
Глашилтаса Габдулаги цеве тун
жиндица имамлъи гъабиларин абурабила.
Амма, гъезул цоясцин разилъи къечлого,
мажлис биххун буго.

1834 соналъ Шамиль вищула имамлъун, амма гъес инкар гъабула имамлъиялдаса, гъелъул бугеб к1удияб жавабчилъи бихъун. Гъесда чанго нухалъ нахъеги гъарула имамлъи гъабейилан, иргадулаб гъединаб гъари ва х1укму, г1емер ургъелал ва пикру гъабун, гъес къабул гъабула ва Шамил имамлъун вахъуна. Гъелдасан байбихъана Дагъистаналъул к1удияб къиса.

*«Рукъалабаз и Тураб гужгат
ретIарав
Денгал МухIамадил мискинав
васас,
Муса-аварагас некIо халкъ
гIадин,
Росаби ахIана ритIухъаб
рагъде»*

Суалал.

1. Шамил Дагъистаналъул щив чи кколев?
2. Шамил кив гъавурав?
3. Тлоцебе Шамилида цар щиб букларав ва щай гъеб хисараб?
4. Кудияв глейгун, Шамиль кинав вукларав?
5. Цализе Шамил кинав вукларав?

Шамилл байрахъалда хъван букІана.

«Рагъда загъир гъабуге загІиплъи,

ЗахІмалъи тІаде ккаралъур рукІа сабураллъун;

Жиндир боржал щвечІого, хвел тІаде бачІунареб.»

Шамилица абулаан.

*Хадуб букIинелъул пикру гъабулев багъадур
гуро.*

ТIагърал гIемер руго, бихъинал дагъ руго.

*ГIелмуялъул мацI бичIчIуларезда, хонжрол
мацI бичIчIунеб.*

*Аллагъ тун батIиясдаса хIинкъулев бихъинчи
гуро.*

*Мун бищунго цлодорго вукла гьудуласул куц
бугев твшманасдаса.*

Шамилица абулаан.

*Гьерсилги х1акъикъаталъулги г1урхъи хонжрол балалда
бук1унеб.*

Х1инкъиялъ щивниги хвасар гъавич1о.

*Багъадурасда х1инкъи лъаларо, х1инкъучил рек1елъа гъеб х1ал
киданиги т1аг1унаро.*

Бищун къуватаб щулалъи – Ват1аналде бугеб рокъи.

Бах1арчилъи буго цо лах1заталъул сабру.

Сабруялъул т1иналде ккун батула месед.

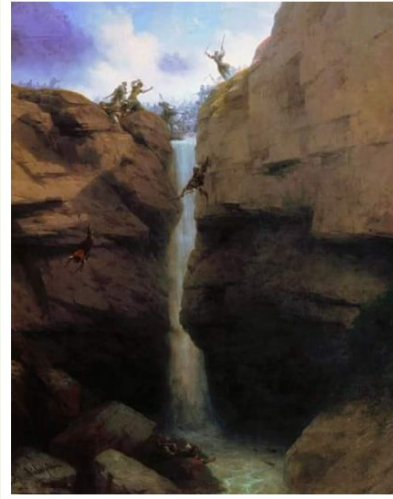
Филворд. «Шамилил хъизам»

Къ	И	Л	Гъ	У	Д	С	Х1	Ы	Д
П	Ш	А	М	Н	Е	К	Я	П	А
И	Р	Щ	И	Хъ	Н	Г	А	А	М
Р	О	Ж	Л	Ю	Ф	Й	С	Т1	А
Б	А	Х	У	М	Е	С	У	И	Х1
У	Ж	А	М	А	Л	Е	Л	М	У
Д	А	Гъ	Ч	О	У	Д	И	А	Р
З	Ц	Г1	А	Л	И	О	Н	Т	Ё

Дагъистан бечедаб буго рорхатал
муг1руздалъунги, г1ат1идал
авлахъаздалъунги, - дунялалда ц1ар
раг1арал багъадурзабаздалъунги. Амма
киназдасаго борхатаб мег1ерлъун
Дагъистаналъе Ах1улгох1 буго.

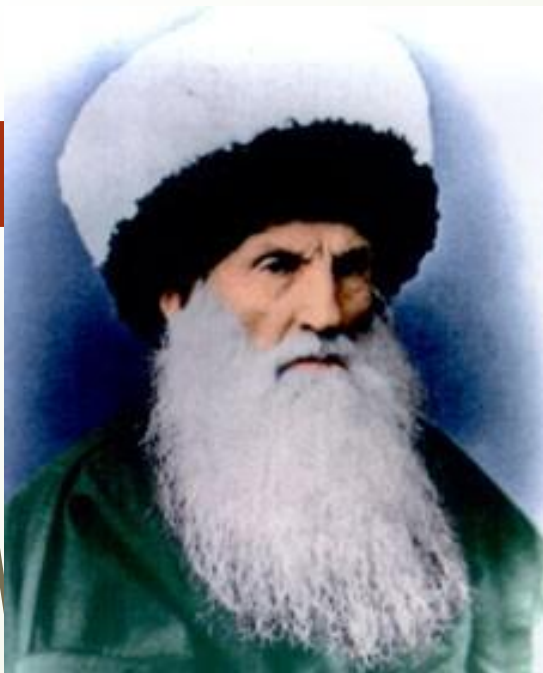

Асх1абзаби гъурараб,
Бадру Ух1удалдацин,
Ах1улгох1да г1адинаб,
Х1алуцараб рагъ ккеч1о.
Гъаниб шугъадаазда,
Бихъараб гулил къыса,
Къаралабалъ гурони,
Цоги кибго бихъич1о.

**Ах1улгох1 – гъеб лъугъана
маг1арулазул бихъинчилъи,
бах1арчилъи борцунеб бак1лъун.
Ах1улгох1- гъеб лъугъана диналде,
имамасде бугеб божилъи,
Ват1аналде бугеб рокъи борцунеб
борхалъилъун. Ах1улгох1 – гъеб
лъугъана бер къапич1ого кодоб
хвалчен, ханжарги босун
г1арадабазде, тунк1азде т1аде унеб,
цо чияс анц1гоясе жаваб къолеб ва
къалда бергъунеб майданлъун.**

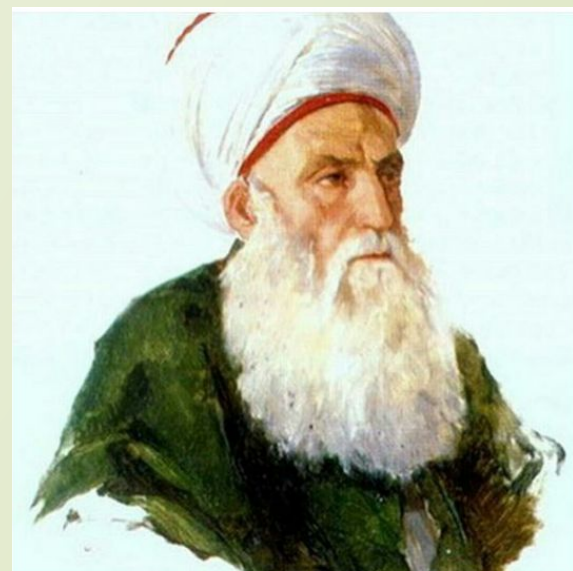
Сценка.

Шамил имамасул васият.

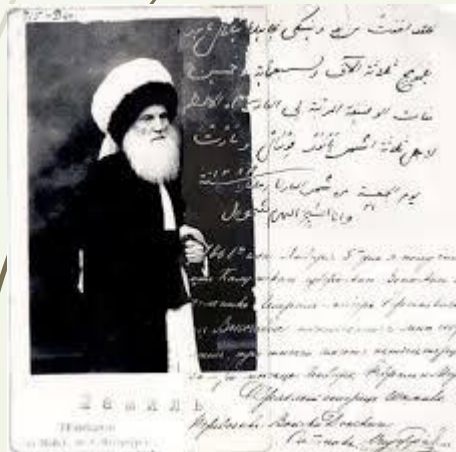
Дир магIарулал! Рокъе нужее гIицIал къураби! Мукъсанаб букIа абе
гъездасан щолеб нигIмат.

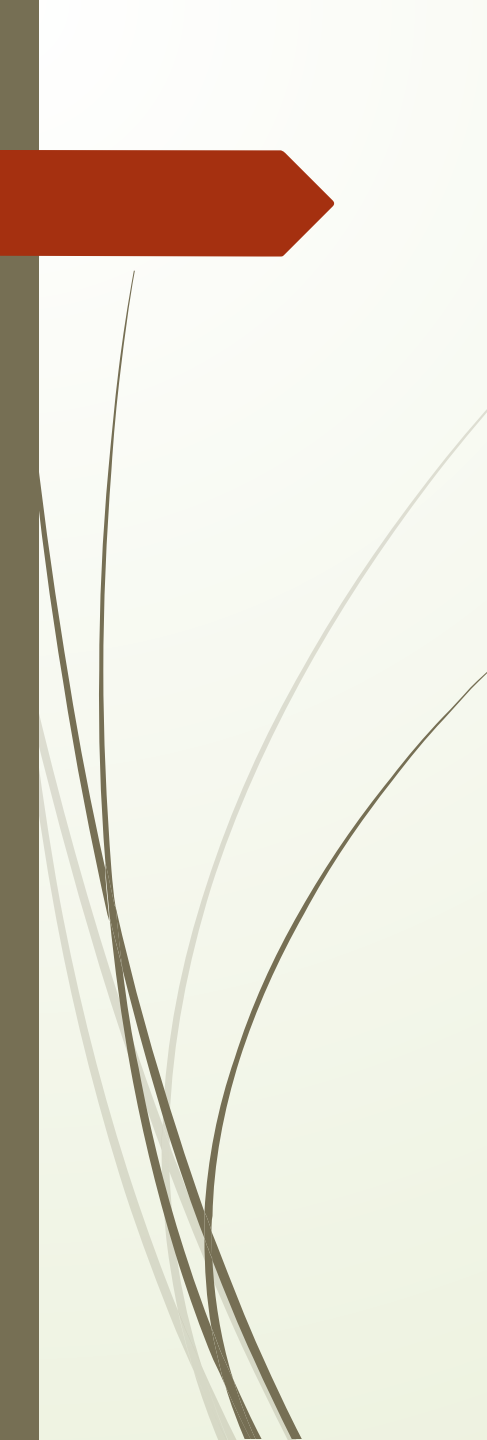
Амма гъел къураби гъечIого, гъечIеб эркенлъи мискинал магIарулазе.
Къеркъе гъезие гIоло!

Рокъобе хІалтІи.

Гъум. 120-123 Шамил имамасул васият рекІехъе лъазабизе. «Шамилил ГІолохъанлъи» абураб хабаралъул къокъаб хІасил бицине лъазабизе.

**Гъарула цадахъ босе,
Гъарула к1очон тоге,
К1удияб бах1арчилъи,
Гъит1инаб дур
халкъалъул.**

(Расул Х1амзатов.)